

نگارش دو سطری‌های زیبا و پر معنا

کاوه تیموری

اشاره

چرخه آموزش خوشنویسی به‌عنوان هنر معناگرا با افزودن حلقه نوشتن دو سطری گامی به جلو می‌نهد و برای کامل شدن آماده می‌شود. احساس نگارش دو سطری با احساس خوشنویس شدن آرام‌آرام معنی می‌یابد و هنرجو و دانش‌آموز خط را جزئی از وجود خود می‌بیند. در این نوشتار با توضیحات مقدماتی سعی شده دو سطری‌هایی با ویژگی ساده و آموزشی عرضه شود که راه را برای نگارش دو سطری‌های غنی و پرمایه فراهم سازد. تأکید چندباره این است که این عرصه مانند تمام عرصه‌های خوشنویسی وسیع و فراخ بوده و اختیار کردن تعداد بیست دوسطری تنها ایستادن بر ورودیة این قالب مهم خوشنویسی به شمار می‌آید. این قالب تکاپو و تلاش رهروان و مدرسان خط و دانش‌آموزان و هنرجویان پرانگیزه را طلب می‌کند.

کلیدواژه‌ها: دو سطری، قالب خوشنویسی، کارکرد هنری

دوسطری

بعد از آمادگی لازم در مراحل سطر نویسی، هنرجو این زمینه را می‌یابد که دو سطری‌ها را در قالب اشعار آموزشی و ساده تجربه کند. به همین سان با در نظر داشتن نحوه استقرار کشیده‌ها در سطر و نسبت و تناسب آن با سطر بعد تنوع ترکیب را نیز دریابد. نگارش دو سطری یا دو مصرع در زیر هم دارای چند ویژگی است.

- دست و قلم هنرجو را برای قالب مهم چلیپا (چهار مصرع مورب) آماده می‌کند
- دو سطری قالب اصلی خوشنویسی است؛ با آن می‌توان قطعات زیبا نگاشت و به کارکرد هنری خط دست پیدا کرد.
- دوسطری قالب شناخته‌شده برای یکی از مراحل خوشنویسی بوده و از همین قالب برای «دوره خوش» آزمون به عمل می‌آید.
- قالب دو سطری هنرجو و دانش‌آموز را با وسعت اصل مهم ترکیب آشنا می‌سازد.
- نگارش دو سطری در خط به معنی یافتن اعتماد به نفس هنرجو است.
- برای درک بهتر، چند نمونه از دوسطری‌ها را که کم‌وبیش روند ساده تا مشکل در آن لحاظ شده است مرور می‌کنیم.

بنیاد و پهنای چو مردان
آن را به کرم متام کردن

بنای کار تیرد بسیر باید
که بی تیرد بسیر کاری بر نیاید

آفرین کرد بر چنان قلمی
کاید از نوک او چنان قلمی

فعالیت:

دوسطری زیر دارای خرده حروف زیادی است و نگارش آن با کمی دقت دشوار نمی باشد. با در نظر داشتن ایجاد یک کشیده در هر مصرع و مساوی بودن طول مصرع‌ها در زیر هم نگارش آن را امتحان کنید. بی تردید راهنمایی معلم هنر و مدرس خط شما را مدد رسان خواهد بود:
ز ابتدای دور آدم تا به عهد پادشاه
از بزرگان عفو بوده است از فرودستان گناه

۲. دوسطری‌های ساده

آدمیان زنده به یکدیگرند
دست دل دیده ما و پند

بیاتما در زیبایی بدایم
به زیبایی عینم از دلها بریم

تو مگو ما را بدان شهر نیست
با گرمیان کار ما دشوار نیست

فعالیت:

برای هر دو سطری می توانی
صفات خوب و زیبا برشماری
اگر هر ویژگی یک امتیاز است
کدامین ویژگی خواهی براری؟

۳. دو سطری ها با حضور کشیده های کمانی تخت و «ی» معکوس

خدا مارشس بود درنا تو اینی
توانای که یاز ما توان است

ای کونکب امید کجایی که کارنا
بی پر تو امسید به سنا مان بمیر

هر جا که رسم مهر و وفا بشیر نو
جمعیت و حضور و صفا بشیر نو

فعالیت:

دو سطری زیر از نمونه‌هایی است که پس از نگارش دو سطری‌های بالا می‌توانید از عهده نوشتن مطلوب و قاعده‌مند آن برآیید. با یاری و راهنمایی دبیر هنر قلم و دستتان را آزمون کنید:
ما طرح قناعت و رضا افکندیم
وز دوست بهر چه می‌رسد خرسندیم

۴. حضور حرف «ی» به شکل معکوس در دو سطری‌ها و توزیع کشیده‌های متجانس

در زیر هم

یادآوری مهم:

ضرورت دارد که دبیران، معلمان و مدرسان هنر در سطوح ابتدایی، متوسطه و هنرستان فرصت دست ورزی و نگارش به شیوه سنتی را برای دانش‌آموزان و هنرجویان فراهم کنند. این نکته نافی بهره‌گیری از امکانات خیره‌کننده نرم‌افزارهای طراحی حروف نیست، بلکه به این نکته توجه می‌دهد که آشنایی با مبانی خوشنویسی سنتی و دست‌نویسی و خط‌نگاری زمینه بهتری برای استفاده از نرم‌افزارها را فراهم می‌آورد. این نکته پشتوانه تجربی نیز دارد زیرا عملاً وقتی هنرجویان و دانش‌آموزان آرام‌آرام ماهیت و ساختار درونی و بیرونی حروف را با قلم و با راهنمایی مدرس درک می‌کنند. آمادگی بصری و روانی بیشتر کار کردن حروف در رایانه را در خود می‌یابند. بدیهی است این حالت بازده آموزشی و هنری را افزایش می‌دهد و به همین‌سان، زمینه پیوند حال با گذشته را فراهم کرده موجبات بهره‌گیری از شالوده کهن خط، این استوانه دیرپای فرهنگی را، فراهم می‌کند.

چه شود که بگرم مرستی فرمای
کره ارکار فروتبه ما بگشاید

زهارتا تو اینی از راه مهربانی
روزی سبر پس بار احوال یار

فعالیت:

دو سطری زیر این ویژگی را دارد که پس از تمرین و تمرکز در نگارش دوسطری‌های بالا، شما را به نوشتن آن مشتاق کند. پس قلم را تیز کنید و با مرکب روان بنویسید:
هنوز هست به گوشم صدای سبحانی
که گوش جان شنود آن نوای روحانی

۵. حضور نام «ایران» در دوسطری

به کتیبه نام ایران جاودان باد
هماره خاک پاکش در امان باد

گرم خون رنج‌سپیدی دشمن شهر بار را
به خون انی چه بنادم نقشش را

خوش آن مزی که رازی آلود است
خوش آن دل کاندراو نور امید است

فعالیت:

همیشه نام «ایران» برای نگارش خوشنویسی انگیزه آفرین بوده است. این بار به خاطر علاقه بی نظیر یکایک دانش‌آموزان و هنرجویان خط به نام بلندآوازه سرزمینشان، پیدا کردن و نوشتن دو سطر زیبایی را که در آن نام ایران به خوبی توصیف شده باشد به عهده شما می‌گذاریم.

۶. دوسطری‌های متنوع و ارائه نمونه‌هایی برای نگارش

شعر: سرخس و قبادی
خلق همه یکسر همنال خداست
بیخ زه بر کن تو زین همنال و نه بشکن

شعر: سرخس و قبادی
درخت تو گربار و اشک گیر
بزر آوری چرخ نیلوفری را
خطا: دو نور ۶۶

از این پنج ششمن وی غبت متاب
شب و شاید و شمع و شهد و شراب

زندگی زار و حسرت سنج چه مژ
زندگی بهره طبعی بهتر

ز بهر ما سخن یاد کار خویش کبوی
که بهتر از سخن خوب یاد کاری نیست

فعالیت:

نگارش دو سطرهای زمینه مناسبی برای برپایی نمایشگاه‌های خوشنویسی دانش‌آموزان و هنرجویان در کلاس و مدرسه است. بر این اساس، دانش‌آموزان با انتخاب دو سطرهای غنی و پرمایه، آن‌ها را خوشنویسی کرده و سپس با افزودن آرایه‌های تزئینی مناسب، نمایشگاه خوشنویسی فردی و گروهی را برپا کنند. راهنمایی‌ها و تشویق‌های مدرس و دبیر خط و هنر به شوق‌افزایی و فعالیت بیشتر بچه‌ها خواهد انجامید.